

Kamu Yönetimi Reformu ve Kamu Yöneticisi Davranışı: Recep Yazıcıoğlu Örneği*

Dr. Mete YILDIZ**

1. Giriş

Bürokratlar genelde değişime karşı statükoyu savunan bir grup olarak görülürler. İnisiyatif kullanmayı tercih etmeyip, idare-i maslahatçı bir tutum takındıkları düşünülür. Örneğin Heper, (1977: 68) Türk bürokrasisinin merkezîyetçi yapısının bürokratları inisiyatif kullanmaktan caydırdığını iddia etmiştir. Ne var ki, kimi bürokratların zaman zaman kariyerlerini tehlikeye atma pahasına inisiyatif olarak yönetim reformunu savunduklarını, bu yönde gerek söylem, gerekse icraat ürettiklerini, bu çabalarını da basın yoluyla ilgililerle paylaştıklarını gözlemek olanaklıdır. Bu çalışma, sözkonusu duruma en görünür örnek olan Vali Recep Yazıcıoğlu'nun (1948-2003) hayatı ve çalışmaları ile kamu yönetimi sistemine/ reformuna ilişkin görüş ve önerilerini bir örnek olay olarak incelemektedir.

* Bu makalenin çeşitli aşamalarındaki taslaklarını okuyarak değerli görüş ve önerilerini esirgemeyen (alfabetik sırayla) Sayın Muhittin Acar, George Chandler, Terry Cooper, İ. Erol Kozak, Laurie Paarlberg, Jim Perry, Lois Wise, Hasan H. Yıldız ve 2001 Academy of Management Konferansı'nın üç gizli hakemine teşekkürü bir borç bilirim. Makaledeki olası hata ve eksikliklerin sorumluluğu ise sadece yazara aittir.

** Hacettepe Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Görevlisi

Vali Yazıcıoğlu, sadece yönetsel uygulamaları ile değil, aynı zamanda gerek sıradışı kişiliği ve söylemleri gerekse yazılı ve görsel basını etkin kullanımı ile Türkiye’de son yirmi yıldır hemen hemen sürekli olarak gündemde kalmış bir kamu yöneticisidir. Sıradışı yönleriyle Yazıcıoğlu’nun hayatı, yönetimde reform talep eden kamu yöneticilerinin davranışları ve bu davranışları güdüleyen etmenleri anlamak açısından incelenmeye değer bir konudur. Recep Yazıcıoğlu’nun söylem ve icraatlarının yönetsel ahlak açısından incelenmesi başka bir çalışmada yapılmıştır (Yıldız, 2006). Bu çalışmanın amacı ise, Recep Yazıcıoğlu’nun davranışlarından hareketle, yazın taraması, arşiv araştırması ve birebir görüşme yöntemlerini kullanarak yönetim reformu odaklı bir kamu yöneticisi davranışı modeli ve bu modele bağlı varsayımlar oluşturmaktır. Bu amaçla Cooper ve Wright’ın (1992) ‘Örnek Kamu Yöneticileri’, Hirschman’ın (1970) ‘Sadakat, İtiraz ve Terk’ ve Perry ve Wise’ın (1990) ‘Kamu Hizmeti İsteklendirmesi (Motivasyonu)’ kavramsal yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Bu yaklaşımların ortaya atıldıkları Anglo-Sakson ülkeleri dışındaki -Türkiye gibi- ülkelerde ne ölçüde açıklayıcı olduğu incelenmiştir.

Vali Yazıcıoğlu örnek olayını inceleyen bu yazı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırma yönteminin ve kullanılan kavramsal yaklaşımların kısaca açıklanmasını takiben valinin kısa bir özgeçmişi eşliğinde onun bir yönetici olarak söyledikleri ve icraatları anlatılmaktadır. İkinci bölümde Yazıcıoğlu’nu ilk bölümde anlatılan kavram, söylem ve icraatlarının arkasında yatan nedenlerin neler olabileceği üç ayrı kavramsal çerçeveden yararlanılarak tartışılmaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise Yazıcıoğlu’nun yönetim bilimi alanında geride bıraktığı entellektüel miras incelenmekte ve bu mirasın Türkiye’nin yönetim sistemi, geleceğin kamu yöneticilerinin davranış kalıpları ve idari reformun yönü açılarından olası anlamları değerlendirilmektedir. Son olarak, bir reform-odaklı yönetsel davranış modeli ve bu modeli besleyen varsayımlar oluşturulmaya çalışılmaktadır.

İnceleme sonucunda oluşturulan varsayımlara dayanan, yukarıda bahsi geçen üç kavramsal yaklaşımın ve Türkiye’ye özgü birtakım etmenlerin bir sentezinin oluşturduğu bir davranışsal modelin türetilebileceği sonucuna varılmıştır. Bu modelin, bu ve benzer konudaki diğer araştırmalar için kesin bir sonuç ve son nokta olmaktan çok, başka örnek olaylarla doğrulanabilir veya yanlışlanabilir bir varsayımlar demeti olduğu ve dolayısıyla gelişime açık bir model oluşturduğu önemle vurgulanmalıdır.

2. Yöntem ve Araştırma Soruları

Bu çalışma ile yanıtı bulunmaya çalışılan sorular şöylece sıralanabilir: Bir kamu yöneticisi neden yönetim sistemini eleştirerek risk alır? Eleştirilerinin getireceği riski enazlaştırmak için hangi stratejileri kullanabilir? Bu tür kamu yöneticilerine politikacılar tarafından neden tahammül edilir?

Bu sorulara yanıt bulabilmek için yazın taraması, arşiv analizi ve Recep Yazıcıoğlu'na açık uçlu soruların yöneltildiği birebir görüşme yöntemleri kullanılmıştır. İlk iki yöntem için Yazıcıoğlu'nun deneyim ve önerilerini açıkladığı çeşitli kitap ve makaleler ile valinin gazete ve dergilerde yayımlanan söyleşileri incelenmiştir. İlk iki yöntem ile elde edilen sonuçlardan yola çıkarak birebir görüşmede sorulacak açık uçlu ondört soru belirlenmiştir. Bu sorular Vali Yazıcıoğlu ile 30 Ocak 2003 tarihinde yapılan görüşmede sorulmuştur. Sözkonusu görüşme esnasında sonradan incelenerek yazın araştırması sonuçlarına eklenen bazı belgelerin paylaşımı da gerçekleşmiştir.

Arşiv taramasında kullanılan belli başlı kaynaklar kaynakçada, görüşme soruları ise makalenin sonundaki Ek 1'de görülebilir. Yazın ve arşiv taraması ile görüşme sonuçlarından elde edilen bulgular, ayrıntısı aşağıda anlatılan yazın ve arşiv taramalarından elde edilen veriler ile kavramsal yaklaşımların yardımı ile değerlendirilmiştir.

3. Kuramsal ve Kavramsal Yaklaşımlar

Temel amacı reform-odaklı örgütsel davranışı güdüleyen etmenleri anlamak ve açıklamak olan bu gibi bir çalışmanın örgütsel davranış yazınından yararlanması beklenir. Ne var ki sözkonusu yazın, bu çalışmada yanıtlanmaya çalışılan yukarıda sıralanan soruları cevaplamak için yetersiz kalmaktadır. Örgütsel davranış yazınında isteklendirme (motivasyon) kavramı, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi, Herzberg'in Hijyen ve Güdüleme Etmenleri, Vroom'un Beklenti-Yarar-Değerlik Kuramı, Adams'ın Eşitlik Kuramı (Ellis ve Dick, 2003: 57-67) gibi açıklamalarda da görüleceği gibi daha çok kurum içi isteklendirme çerçevesinden değerlendirildiği için araştırma sorularını yanıtlamaya yardımcı olamamaktadır. Bu nedenle makalenin bundan sonraki birkaç alt bölümünde bu çalışmaya temel oluşturacak başka ne gibi kuramsal/kavramsal yaklaşımlar olabileceği üzerinde durulmuştur.

3.1 Kamu Yönetimi Reformu Yazını

Yönetim reformu yazını, bu çalışmaya temel teşkil edebilecek diğer bir kaynaktır.

Sözkonusu yazın incelendiğinde görülmektedir ki, kamu yönetimi reformu, tarihimizde yeni bir olgu değildir. Fişek (2003: 149) 1856 yılından 1995'e kadar kurulan idari ıslahat komisyonlarının sayısını kabaca 175 olarak vermektedir. Son 150-200 yıllık yönetsel tarihimizin hemen hemen kesintisiz bir siyasal ve dolayısıyla yönetsel reform tarihi olması, Akbulut'a (2004: 7-8) ülkemizdeki kamu yönetimi alanının ve ders programlarının gerçekte bir yönetsel reform incelemesi alanı ve ders programları olduğunu düşündürmektedir.

Cumhuriyet döneminde de kamu yönetimi reformu sıkça gündeme gelmiştir. Polatoğlu (2000: 137-140) Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana yapılan reform çalışmalarına Neumark Raporu (1949), Barker Raporu (1950), Martin ve Cush Raporu (1951), Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) Raporu (1963), İdari Reform Danışma Kurulu Raporu (1971) ve Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA) Raporu'nu (1991) örnek vermektedir. Son birkaç yıldır da Kamu Yönetimi Temel Yasası ile belediye, büyükşehir belediyesi, il özel idaresi konularındaki kanun tasarıları tartışılmakta ve kanunlaşmaktadır. Dolayısıyla çok sayıda ve ayrıntılı reform araştırması olduğu halde eksikliğin bu bilginin sorunları çözmek amacıyla yaşama geçirilmesinde, yani uygulama aşamasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu savı destekler şekilde Polatoğlu, Türkiye'de idari reforma sistematik bir biçimde yaklaşılmadığı ve reformun uygulanması merkezi olarak takip edilmeyip kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticilerine bırakıldığı için reformların hayata geçirilemediğini belirtmiştir (2000: 141). Sürgit (1972: 194-195) de Türkiye'de idari reform çalışmalarının başarısız olmasını reformun anlam, amaç ve niteliklerinin tüm ilgililerce iyice anlaşılammış ve benimsenmemiş olmasına; idarecilerin eğitimi için yeterli tedbirlerin alınmamasına; kısa sürede sonuç beklenmesi nedeniyle bu sonuçlara ulaşılamayınca isteksizlik ve güvensizlik oluşmasına; gerek merkezi, gerekse kurumsal düzeyde yeterli bir örgütlenmenin sağlanamamasına; ve son olarak, reformların daha çok günün sorunlarını çözmeye yönelmiş rastgele ve dağınık çabalar olarak ortaya çıkmasına bağlamaktadır.

Reform çalışmalarına eleştirel yaklaşımlar da mevcuttur. İlk eleştirel yaklaşım, özellikle son çeyrek yüzyıldaki yönetim reformu bağlamında, ülkemizdeki çabaların küresel ölçekte uygulanan yeni sağ politikalarla² bağlantısını vurgulamaktadır. Örneğin Ayman Güler (2003) 12 Eylül askeri darbesi sonrası 24 Ocak 1980 kararlarıyla başlayan dönemi yapısal uyarılama reformlarının 'birinci dalga'sı olarak adlandırmakta ve bu dönemde Türkiye ekonomisinin yapısını temelden değiştiren ekonomik ve mali liberalizasyon politikalarının uygulandığını savunmaktadır. KİT'lerin özelleştirildiği, kamu bankacılığının tasfiye edilip yabancı bankacılığın serbestleştirildiği, ulusal tarım sisteminin çökertildiği, uluslararası tahkim sistemiyle ulusal yargının etkisiz kılındığı ve kamu tekellerinin kırılarak yabancı tekellerin denetimsiz bırakıldığı bu dönem, Ayman Güler'e göre ekonomik yapıyı çökertmiştir. Yazara göre 2003 tarihli Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı ve bu tasarımı destekleyen yasal düzenlemeler, ekonomik ve mali liberalizasyonun ardılı 'ikinci dalga'yı oluşturmakta; siyasal ve yönetsel liberalizasyon politikaları da toplumsal sistemi çözmeyi amaçlamaktadır. Ayman Güler, bu ikinci dalganın da üniter idari

² Yeni sağ politikalarla kamu yönetiminin ilişkisi konusunda ayrıntılı değerlendirmeler için bakınız, Aksoy, 2003; Bayraktar, 2003.

yapıyı yerelci-federal bir yapı ile, sosyal devlet yapısını düzenleyici-denetleyici bir yapı ile, yerli sermaye yapısını sermayede yerli-yabancı ayrımı yapılmayan yönetişimci bir yapı ile, ve son olarak, kamu personeli sisteminin yasal altyapısı bağlamında kamu hukukunu özel hukuk ile yer değiştirme amacı güttüğünü savunmaktadır. Yazar, her iki dalgaya ait politikaların da ulusal hükümetlerce değil, IMF, Dünya Bankası, OECD gibi uluslararası kurumlar ile AB ve ABD tarafından üretildiğini belirtmektedir (2003: 1-8).

Kamu yönetimi reformuna eleştirel bakan ikinci bir yaklaşım ise reforma temel teşkil edecek ana tespitlerin iyi yapılamadığını ve dolayısıyla reformun ana ekseninin doğru belirlenemediğini savunmaktadır. Örneğin Erdoğan (2000: 102-103; 2002: 278-279), başkanlık sistemi tartışmaları bağlamında, Türkiye'nin temel sorununun demokratikleşme olduğunu, bu sorunun da hükümet sistemini değiştirmekten ziyade, genel siyasal sistemi daha özgürlükçü ve demokratik hale getirip bir 'anayasal demokrasi' sistemine geçerek çözülebileceğini savunmaktadır. Heper ve Çınar (1996) ise asıl sorunun bürokratik ve siyasi seçkinlerin iktidar mücadelesi olduğunu ve bu iki grubun uyumlu bir şekilde birarada yaşaması için gerekli dengenin kurulması gerektiğini savunmaktadırlar.

Reform konusunda üçüncü bir eleştirel yaklaşım ise bu konudaki çelişkilerden yakınmaktadır. Örneğin Yayla (2003: 460-463), seçilmiş iktidar ile teknokratlar, nitelikli kadrolar ile niteliksiz ama siyasi olarak kayırılmış kadrolar, nitelikli memur ihtiyacı ile bu tür memurların maddi olarak tatmin edilememesi gerçeği, planlayıcı ve teşvik edici devlet ile küçülmesi istenen devlet, bürokrasi ve kırtasiyeciliği en aza indirme düşüncesi ile yolsuzluğu önleme isteği, gizlilik ve geleneksel devlet ciddiyeti ile açıklık ve şeffaflık ihtiyacı, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi isteği ile ülkenin bütünlüğünü koruma endişesi, ve son olarak, yerel özerklik ve demokrasinin güçlendirilmesi isteği ile yerel halkın yerel yönetimlerin değil, merkezi teşkilatın genişlemesini istemesi arasındaki çelişkilere dikkat çekmektedir. Yayla'ya göre bu çelişkiler reform çabalarının uygulanmasını engellemektedir (2003: 463).

Eleştiriler her ne olursa olsun, kamu yönetimi reformu yazını incelendiğinde görülmektedir ki, reform çabalarının ana temalar çok fazla değişmemektedir. Bu anlamda Recep Yazıcıoğlu'nun dile getirdiği birçok reform isteği de yeni değildir. Örneğin, yerinden yönetime ağırlık verme, bürokrasinin gücünün halk lehine sınırlandırılması, kötü yönetim ve yolsuzluktan yakınma temaları, Prens Sabahattin'in 1900'lerin başında sıkça dile getirdiği sorunlardır (Mardin, 1992: 287-299). Daha yakın zamanlara gelecek olursak, Recep Yazıcıoğlu'nun vurguladığı bölge yönetimlerinin gerekliliği ve ilçe yerel yönetimi kurulması ihtiyacı TODAİE tarafından hazırlanan KAYA Raporu'nda (1991: 82-83, 88-93) yer almaktadır. Ne var ki, kamu

yönetimi reformu yazını da tüm detaylılığına rağmen cevabı aranan araştırma sorularını yanıtlayan görgül araştırmaların eksikliği nedeniyle bu çalışmaya kuramsal/kavramsal bir temel oluşturmada yetersiz kalmaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenler sebebiyle, bu makalede kavramsal yaklaşım olarak Cooper ve Wright'ın (1992) 'Örnek Kamu Yöneticileri', Hirschman'ın (1970) 'Sadakat, İtiraz ve Terk' ve Perry ve Wise'ın (1990) 'Kamu Hizmeti İsteklenmesi' kavramsal çerçevelerinden yararlanılmıştır. Bu üç kavramsal çerçeve aşağıda ana çizgileri ile anlatılmıştır.

3.2 Örnek Kamu Yöneticileri

Cooper ve Wright'ın (1992) editörlüğünde yayımlanan, kamu yöneticilerinin örnek davranışlarının Amerika Birleşik Devletleri'nden çeşitli örneklerle desteklenerek incelendiği 'Örnek Kamu Yöneticileri' kitabı, sözkonusu davranışları ortaya çıkaran nedenleri irdelemektedir. Eserde yer alan onbir kamu yöneticisinin örnek davranışlarının yer aldığı onbir bölüm, kitabın geri kalan birkaç kuramsal bölümünü tümevarım yolu ile oluşturmak için örnek olay işlevi görmüştür. Kitabın kuramsal bölümlerinden birinde Hart (1992: 10, 13), halkın yöneticilerinde vefa, ahlak ve güvenilirlik gibi özelliklerin giderek daha az bulunduğunu düşündüğünü vurgulamış; halbuki bu tür yöneticilerin varlığının yönetime güveni artırdığının, bu kişilerin toplumun ideallerini temsil ettiğinin ve diğer bireylere de ahlaki davranışlar konusunda ilham kaynağı olduğunun altını çizmiştir.

Cooper ve Wright, bu eserde kamu yöneticilerinin örnek davranışlarını, risk ve zaman değişkenlerini hesaba katılarak ahlaki olaylar (kısa süreli ve az riskli örnek davranışlar) ve ahlaki süreçler (uzun süreli ve yüksek riskli örnek davranışlar, yani ahlaki davranmayı bir yaşam tarzı haline getirme) boyutlarında incelemişlerdir. Yazarlar, sözkonusu davranışların toplumdaki diğer bireylere ilham kaynağı olduğunu ve ahlaki davranışlarda bulunan kamu yöneticilerinin aslında adalet gibi toplumsal amaçların görünür temsilcileri olduğunu yazmaktadırlar. Recep Yazıcıoğlu da uzun süreli ve riskli olarak değerlendirilebilecek eleştiri ve önerileri incelendiğinde örnek bir kamu yöneticisi olarak değerlendirilebilir. Bu konu ayrıntılı bir biçimde bu çalışmanın değerlendirme ve sonuç bölümlerinde incelenmiştir.

3.3 Sadakat, İtiraz ve Terk

Hirschman (1970), bireylerin içinde çalıştığı ve yaşadığı örgüt ve toplumların temel karar ve uygulamaları ile ters düştüğünde sergilediği davranışları ve bu davranışların nedenlerini 'Sadakat, İtiraz ve Terk' adlı eserinde incelemiştir. Yazar, sözkonusu bireyin ya aynı fikirde olmamasına rağmen bağlı bulunduğu örgüt ve

toplumun karar ve uygulamalarına uyduğunu (sadakat), ya açık ya da gizli olarak fikir ayrılığını belirttiğini (itiraz), ya da onaylamadığı bu örgüt ortamından ayrıldığını (terk) belirtmiştir. Bu üçlü sınıflandırmaya sonradan görmezden gelme (neglect) de eklenmiştir.

Yazıcıoğlu'nun kendisi de bu kuramsal çerçeveyi yöneticilik deneyimlerinden yola çıkarak aşağıdaki şekilde özetlemiştir (1995: 105-106).

Mevcut sistemde bürokratla politikacı arasında üç davranış şekli vardır. Bürokrat ile politikacı kavga eder, bürokrat makamını kaybeder. Bürokrat ile politikacı uzlaşır, koalisyon kurar, bürokrat bu sefer itibarını kaybeder (partizan memur). Her iki şıktan kaçınmak isteyen bugünkü bürokrat, eylemsiz, idare-i maslahatçı, gününü gün eden, karışma-görüşme-bulaşma politikasını benimseyen bir tavrın içerisine girer...

Yazıcıoğlu'nun kendisi 'itiraz' yolunu seçmiş; gerek söyledikleri ve gerekse alanda yaptıkları ile yönetim sisteminin eleştirisini yapmış, sorunların çözümü konusunda öneriler getirmiştir.

3.4 Kamu Hizmeti İsteklendirmesi (Motivasyonu)

Perry ve Wise (1990) 'Kamu Hizmeti İsteklendirmesi' kavramını bireylerin hangi nedenlerle kamu hizmeti verilen işleri tercih ettiklerini açıklamak için ortaya atmışlardır. Kamu hizmeti isteklendirmesi kavramı, bireylerin kamu kurumları veya örgütleri ile ilgili amaçlarla ilgilenmeye yatkınlığı (Perry ve Wise, 1990: 368) olarak tanımlanmıştır. Yazarlar, kamu hizmeti isteklendirmesinin sadece kamu sektöründe ve kamu çalışanları arasında görülmediğinin altını çizmiş; gerek özel sektör, gerekse de sivil toplum örgütlerinde çalışan bireylerde kamu hizmeti verme ve kamu yararına hizmet etme dürtüsünün bulunabileceğini belirtmişlerdir.

Perry ve Wise, kamu hizmeti isteklendirmesi kavramını iç alt başlık altında incelemiştir: Akılcı (rational), duygusal (emotional) ve kuralcı (norm-based). Yazarlara göre kamu hizmetleri bireylerce, akılcı açıdan kişisel yararı ençoklaştırmak için, duygusal açıdan çeşitli toplumsal sorunlara ve ortamlara verilen duygusal tepkiler nedeniyle ve kuralcı açıdan kamu yararına hizmet eden toplumsal kurallara uyma çabasının bir ürünü olarak sağlanmaktadır.

Kamu hizmeti isteklendirmesinin bireylerde gerçekten var olup olmadığı görgül araştırmalarla incelenmiştir (Crewson, 1997; Brewer, Selden ve Facer II, 2000). Bu çalışmalar, kamu hizmeti isteklendirmesinin gerçekte var olduğu belirlemekle beraber, nasıl ölçülebileceği sorununa tam bir yanıt verememişlerdir. Kavramın

ölçümü konusunda Perry'nin görgül araştırmaları (1996, 1997) daha başarılı olmuştur. Perry, geliştirdiği ölçekte, bu kavramın kamu politikalarına etki edebilmenin cazibesi, kamu yararına adanmışlık, toplumsal adalet ve kendini bir amaç için feda etme dürtüsü gibi etmenlerle etkileştiğini, ve ana-baba aracılığı ile sosyalleşme, din aracılığı ile sosyalleşme, yapılan iş ile özdeşleşme ve politik ideoloji kavramları ile de bağlantılı olduğunu göstermiştir.

Yazıcıoğlu açısından değerlendirdiğimizde akılcı etmenlerin halk arasında popülerlik kazanma ve ileride siyasete atılmak için siyasal sermaye oluşturma isteği olduğu düşünülebilir. Duygusal etmenler, yönetim sisteminin aksaklıklarının yol ağtığı sorunları çözümlenerek halka iyi hizmet verme, memleketi kalkındırma güdüleri olabilir. Kuralcı etmenler, 'halka hizmet hakka hizmettir' ya da 'haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır' (Yazıcıoğlu, 1999: 25) sözleriyle temsil edilen, dini motiflerle desteklenen bir adalet getirme isteği, ya da tamamen laik anlayışlı bir ahlaki kaynaktan beslenen sosyal adalet kaygıları olabilir.

4. Recep Yazıcıoğlu'nun Yaşamı ve Çalışma Hayatı

4.1 Recep Yazıcıoğlu'nun Özgeçmişi ve Çalışmaları

1948'de Trabzon'da doğan Recep Yazıcıoğlu, 1968 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl maiyet memuru olarak girdiği kamu yöneticiliği mesleğinde üç yılı (1968-1971) kaymakamlık stajı, 13 yılı (1971-1984) kaymakamlık ve 16 yılı (1984-1999, 2003) valilik olmak üzere 32 yıl görev yaptı (Bu hizmet yıllarının ayrıntıları aşağıda Çizelge 1'de verilmiştir).

Yazıcıoğlu, kaymakamlık döneminden başlayarak, görev yaptığı yörenin sorunları ile ilgilenen, çözümlenerek ve hizmet üreten bir yönetici olarak dikkati çekti. Örneğin Rize Kalkandere'de kasabalıların muhalefetine rağmen geniş bir ana cadde ağtı (Feyzioğlu, 2001: 31, 49-50). Rize belediye başkanı Ekrem Orhon'un kapısına astığı '*Vurmadan giriniz*' tabelasından da etkilenerak halkla arasına mesafe koymayan idarecilik örnekleri vermeye başladı (Yazıcıoğlu, 2003). Daha ilk görevinden itibaren kaymakamlığın işlerine müdahale etmek isteyen yerel politikacılarla çatışmaya başladı. Daha sonra tayin olduğu Adana'nın Bahçe, Van'ın Hamur ve Çorum'un Alaca ilçeleri gibi görev yerlerinde çok sayıda okul ve sağlık merkezi yapımına ön ayak oldu. Yine bu yörelerde köy ve belediye birlikleri kurarak küçük imalathaneler, üretici kooperatifleri gibi toplumsal kalkınma projelerinin planlanması ve uygulanmasına çalıştı (Feyzioğlu, 2001: 52-73; Yazıcıoğlu, 2003). 12 Eylül 1980'i takip eden günlerde ilçe özel idaresinin kurulması amacıyla yeni hazırlanan anayasaya bir madde konulması için 450 kurucu meclis üyesine birer mektup gönderdi (Yazıcıoğlu, 2003). 1984'te vali olması ile birlikte çeşitli çalışmaları ve toplumsal

Çizelge 1: Recep Yazıcıoğlu'nun Kronolojik Kariyer Özeti, Eleştirileri ve Önerileri

Zaman Aralığı	Görev	Ana Faaliyetler	Ana Eleştiriler	Öneriler
Ocak Eylül 2003	Denizli Valiliği	-Yönetimsel ve Siyasal Eleştiriler -	Kuvvetler Birliği-Aşırı Merkezileşme	Kuvvetler Ayrılığı- Başkanlık
Kasım 1999 Ocak 2003	Merkez Valiliği (Ankara)	Ekonomik Gelişme- Turizm-	-Yönetime Politik Etkiler -Tembellik ve	Sistemi-Dar Bölge Esaslı Seçimler-Yerel
1991-1999	Erzincan Valiliği	Deprem Yönetimi-	Beleşçilik Kültürü -	Yönetimlerin Güçlendirilmesi-
1989- 1991	Aydın Valiliği	Sporu ve Sağlıklı	Yolsuzluk- Saydamlık	Politikacıların Yönetime
1984-1989	Tokat Valiliği	Beslenmeyi Özendirme-	Eksikliği- Kayıtdışı	Etkisinin Azaltılması-
1971-1984	Çeşitli İlçelerde (sırasıyla Kalkandere, Bahçe, Hamur, Ayvacık, Kırıkhan, Alaca, Akçakoca) Kaymakamlık	Alkol, Sigara, Gazlı İçecek Kullanımına Karşı Kampanyalar	Ekonomi	İnsanların Haklarını Arama Alışkanlığının ve Sivil Toplumun Gelişmesi
1968-1971	Aydın Valiliği'nde Kaymakamlık Stajı (Maiyet Memurluğu)			

kalkınma çabaları da bir üst ölçeğe taşınmış oldu. Tokat (1984-1989), Aydın (1989-1991) ve Erzincan'da görev yaptığı süre boyunca (1991-1999) da yukarıda sözü edilen toplumsal kalkınma faaliyetlerini sürdürdü. 1992'de Erzincan'da meydana gelen şiddetli bir depremin ardından şehrin yeniden normal hayata dönmesine büyük katkıda bulunmuştur (Odabaşı, 2003; Uzun, 2003). Yine Erzincan'da iken yörenin bir turizm ve doğa sporları merkezi olmasına gayret etti (Feyzioğlu, 2001: 157). 1999-2003 yılları arasında Ankara'ya geri çağrılarak merkez valiliği yaptı. Bu dönemde "eylemsiz valiyim ama söylemsiz vali değilim" (Zaman, 2000) diyerek yurdun dörtbir köşesinde düzenlenen söyleşi ve panellere katıldı. Görevdeyken yaptıklarını, yönetim sistemi hakkındaki eleştirilerini ve görüşlerini anlatmaya devam etti. Şubat 2003'te başladığı Denizli Valiliği görevinde iken Ankara'ya yaptığı bir seyahat sırasında trafik kazası geçirdi. Kazadan birkaç gün sonra, 8 Eylül 2003 tarihinde yaşama veda etti.

4.2 Recep Yazıcıoğlu'nun Eleştirisi ve Önerileri

Recep Yazıcıoğlu'nun eleştirisi ve önerileri yönetsel ve siyasi olarak iki başlık altında incelenebilir. Bu ayrıştırma daha çok Yazıcıoğlu'nun görüşlerini sistemli bir şekilde sunma amaçlı olup, yönetsel ve siyasi eleştirilerin ve önerilerin birbirlerinden ayrı ve bağımsız olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, bu iki konu içiçe geçmiş bir eleştiri ve öneriler yumağı oluşturmaktadır. Zaten yönetsel reform önerilerini bu değişime paralel bir siyasal ve hatta ekonomik reform hareketinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Yazıcıoğlu'nun kendisi de bu gerçeği, “*Ülke yönetimi ile ilgili söylenen herşey siyasettir*” (Yazıcıoğlu, 1995: 191) diyerek dile getirmiştir.

4.2.1 Recep Yazıcıoğlu'nun Yönetsel Eleştirisi ve Önerileri

Yazıcıoğlu'nun yönetsel eleştirisi ve önerilerinin temelinde şu iki tespit yatmaktadır: İlk, yürütme organı yasama organı üyelerinden oluştuğu ve yürütme de yargıyı dolaylı olarak da olsa denetleyebildiği için Türkiye’de gerçek bir güçler ayrılığı uygulaması yaşanmamıştır (Yazıcıoğlu, 1995: 15; 1999: 13, 17, 21, 30). İkinci olarak, yönetim sistemindeki aşırı merkeziyetçilik ülkeyi kötü yönetilir hale getirmiştir. Halbuki yerel sorunlar Ankara’ya taşınarak değil, yerinde, yerel karar vericiler eliyle çözülmelidir (Yazıcıoğlu, 1995: 17-19; 1999: 23, 27, 32, 44). Bu sorunların çözümü için Yazıcıoğlu'nun önerileri ise merkezi idarenin görev ve yetkilerinden bazılarının yerel birimlere verilmesi (adem-i merkezileşme), başkanlık sistemine geçilerek gerçek bir güçler ayrılığı sistemini sağlanması ve politikacıların kamu yöneticileri üzerindeki etkisinin azaltılması gibi öğeleri içeren bir fikirler reform çerçevesidir (Yazıcıoğlu, 1995: 16; 1999: 23, 30-31).

Yazıcıoğlu'nun Türkiye'nin yönetim sistemini diğer kamu yöneticilerine kıyasla bu kadar rahat eleştirebilmesinin ana nedeni, onun sistemi eleştirmekle kalmayıp, sorunlara çözüm üretebilmesi ve bu çözümleri projelendirerek görev yaptığı Hamur, Alaca, Tokat ve Erzincan gibi yörelerde başarıyla uygulamaya geçirebilmesidir. Bu sosyal ve ekonomik gelişme projeleri, yöre halkını da çalışmaya ortak ederek uygulanmıştır. Yazıcıoğlu, yöre insanlarından gelen para ve emek katkısını merkezi yönetim bütçesinden gelen mütevazı kaynaklara ekleyerek birçok projeyi uygulamıştır (Yazıcıoğlu, 1999: 50, 53-57). Örneğin Çorum'un Alaca ve o zaman Bolu'ya, şimdi Düzce'ye bağlı olan Akçakoca ilçelerinde 1980'lerin başında kaymakamken torba bütçe uygulaması ve vatandaş katılımı ile aynı kaynakla diğer ilçelerden daha fazla sayıda okul ve sağlık ocağı binaları inşa ettirmiştir (Yazıcıoğlu, 2003). Aynı yöntemlerle Tokat ilinde önyak olduğu ekonomik geliştirme çalışmaları, iki doktora tezine ve bir Devlet Planlama Teşkilatı raporuna konu olmuş (Yazıcıoğlu, 1999: 55-57) ve DPT tarafından örnek proje seçilmiştir³.

³ Bakınız, Cavlı, Mehmet. (1988). “Tokat İl Özel İdaresinin Yatırım Faaliyetleri”, Planlama Dergisi, Sayı 23.

Ekonomik gelişmeye koşut olarak sosyal gelişme ve değişme de Yazıcıoğlu'nun yönetsel çabalarının temel ereklerinden biridir. Örneğin görev yaptığı yörelerde insanları sürekli olarak sağlıklı beslenmeye ve yaşamaya, spor yapmaya, kahvelerin sigara dumanlı, kumar alışkanlıklı sağlıksız ortamlarından çıkıp bedensel ve zihinsel olarak etken olmaya, özetle, toplumun tüketen değil üreten bireyleri olmaya teşvik etmiştir. Bu çabaları sırasında zaman zaman otoriter olarak algılanan tavır yüzünden basından tepki toplamıştır. Örneğin Tokat valiliği sırasında alkol ve sigara kullanımına karşı yürüttüğü kampanya, kendisine basın tarafından 'Dördüncü Murat'⁴ adının yakıştırılmasıyla sonuçlanmıştır. Yazıcıoğlu bu yakıştırmayı şöyle değerlendirmektedir:

O dönemde ... ben spekülasyondan da pek rahatsız olmadım... Dördüncü Murat diye adımızı çıkarttılar o zaman. Ama ben biliyordum ki yaptığımız iş doğrudur. Çünkü hep bu Amerika'da ve Batı'da, bu işler hep bize gecikmeli olarak gelir. Ben inaniyordum ki bu bize gelecek zaten. Ama gecikmeli gelecek. O zaman da kabak bizim başımıza patladı. O yönüyle bizi itici, böyle yasakçı gibi tanıtıldık belki ama, reklamın iyisi kötüsü olmaz denir ya, o vesileyle belki [alkol ve sigaranın zararları] biraz gündeme geldi.

Yazıcıoğlu bu sosyal değişim çalışmalarını Erzincan valiliği sırasında da sürdürmüş, içki ve sigara karşıtı demeçlerine kepekli ekmek yenilmesinin teşviki, gazlı ve asitli içeceklerin sindirim sistemine verdiği zararların kitlelere duyurulması, çeşitli spor etkinlikleri düzenlenmesi gibi çalışmalarını da katmıştır (Yazıcıoğlu, 2000: 137).

4.2.2 Recep Yazıcıoğlu'nun Siyasal Eleştiri ve Önerileri

Recep Yazıcıoğlu'nun siyasal eleştiri ve siyasete dair ortaya attığı önerilerin temelinde demokratikleşme, merkezi yönetimin yetki ve kaynaklarını yerel yönetimlere devrederek devleti küçültme ve kayıtdışı ekonomiyi kayıt altına alma gelir.

Gerek yönetsel, gerekse siyasi reform konusunda olsun, Yazıcıoğlu değişimin aşağıdan yukarıya gelmesi gerektiğini savunmuştur. Kendi ifadesiyle, "halk dayatmadan, ağırlığını koymadan, demokratik bir yapı, yeniden yapılanma gerçekleşmeyecektir" (1995: 111)

Türkiye'yi değiştirmek için hükümetin emrinden daha çok şey gerekmektedir. Birşeyleri değiştirme yetkisini halktan almıyoruz. Türkiye'de değişimin anahtarı budur. Bu gerçeğin bir örneğini [1999 Marmara] deprem[i] sonrası insanlar kendi güçleri ve imkanları dahilinde ellerinden geleni yaptığında gördük (Turkish Daily News, 10 Kasım, 1999).

⁴ 1623-1640 yılları arasında hüküm sürmüş; içki, tütün ve esrarı yasaklaması ve kullananları ağır cezalara çarptırmasıyla ünlü Osmanlı sultanı (Sertoğlu, 1987: 67).

Yazıcıoğlu'na göre vatandaşların yönetim sistemine ağırlıklarını koymasının yolu da yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden geçmektedir. Sorunların çözümü yerel ve bölgesel⁵ yönetimlerin kuvvetli ve etkin hale getirilmesinde yatmaktadır.

Sorunları ancak ortaya çıktıkları yerde çözebiliriz. Bölgesel sorunlar [yine ortaya çıktıkları] bölgelerde tartışılmalı ve çözümlenmelidir. Merkezi hükümetin bu sürece karışma hakkı olmamalıdır. Türkiye'de yönetsel karar mekanizmaları çok merkezidir, ve bu da demokrasinin kurulması ve vatandaşların kendi yaşamlarına yön vermesi konularında büyük bir engel oluşturmaktadır. Merkezi denetimi bölgesel denetimle değiştirmek değişimi başlatmak alanındaki ilk adım olacaktır (Turkish Daily News, 10 Kasım 1999).⁶

Siyasal ve yönetsel değişim aşağıdan yukarı gelmesi gerektiğine göre bu süreçte sivil toplum örgütlerinin rolü ne olacaktır? Yazıcıoğlu'na göre sivil toplum Türkiye'de henüz emekleme döneminindedir. Dolayısıyla o, kendini sivil toplum örgütleri adına konuşmak konusunda özgür görür (Şardan ve Özdemir, 1999). Daha doğrusu, kendini sıradan vatandaşa siyasal ve yönetsel sistemin nerede aksadığını açıklayan bir öğretmen olarak değerlendirir (Yazıcıoğlu, 2003).

Yönetsel görüş ve eleştirilerini siyasal alana da taşıyan Yazıcıoğlu'nun önerilerini vatandaşa doğrudan anlatarak oy istemek ve bu fikirleri uygulamaya geçirmek amacıyla politikaya girmesinin beklenmesi doğaldır. Ne var ki, bu beklenti bir türlü gerçekleşmemiştir. Yazıcıoğlu'nun politikaya girmemesinde Türkiye'deki politik parti disiplinine çok da uygun olmayan bağımsız ve sorgulayıcı kişiliği kadar, politik partileri "aşiret yönetiminden farksız", "tarikat gibi pederşahi yapılar" (1999: 15) olarak görmesinin de payı büyüktür. Belki de bu yüzden, biraz da isteğinin gerçekleşmesinin çok zor olduğunu bile bile, aday olmak için en az iki parti tarafından desteklenmesi şartını koymuştur (Özdemir, 1998). Bu istek, partilerüstü bir politikacı olmak arzusuna bağlanabilir. Ama Yazıcıoğlu'nun politikaya girmemesinin temel nedeni, partilerin bir program çerçevesinde değil lidere dayalı faaliyet göstermeleridir. Onun politik hayattan en önemli isteği, detaylı reform planları olan bir partiye bağlı olarak çalışmaktır (Yazıcıoğlu, 2003).

Yukarıda sıralanan tüm çekincelere rağmen Yazıcıoğlu'nda yönetsel ve siyasal eleştiriyi ayırmak zaman zaman çok zor olmaktadır. Kendisinin de kabul ettiği gibi, "Siyaset yapmak için ille de siyasete girmek şart değil[dir]... Ülke yönetimiyle ilgili söylenen herşey siyasettir" (1999: 191). Örneğin, kendisine milletvekilliği için teklif gelip gelmediği sorulduğunda yanıtı şu olmuştur:

⁵ Yazıcıoğlu, 'bölgesel' sözcüğünü kullanmasının ardında federatif bir yapı isteği ve düşüncesinin olmadığını, kendisinin üniter yapı içerisinde bir yerleşmeyi desteklediğini özellikle vurgulamıştır (Yazıcıoğlu, 2003).

⁶ Turkish Daily News'dan yapılan çeviriler makalenin yazarı tarafından serbest bir tarzda yapılmıştır.

Düşündüklerimi açıkça dile getirmeye devam edeceğim. Bunun siyasi bir partinin yapısına uyup uymayacağını bilemiyorum. Bildiğiniz gibi, [siyasi partilerde] özgürce konuşmaya izin verilmez. Ve ben özgürce konuşan bir insanım. Siyasi partilerde insanlar görüşlerini açıkça dile getirebilmelidirler. Ne var ki, bizim partilerimizin otoriter yapısı buna izin vermiyor. Mecliste insanın ne düşündüğünü söylemesi imkansız. Bürokraside ben otuz yıldır istediğim gibi konuştum. Bir partiye katılmak için vakit erken. Türkiye’de politika yapmak zor. Gidip kimsenin kapısını çalmam. Yapmak için yola çıktıklarımın hepsini yaptım. [Artık] emekli olabilirim (Turkish Daily News, 1 Ekim 1999)⁷.

Yazıcıoğlu, halihazırdaki tüm siyasi partilerin statükonun bir parçası olduğunu savunur. Dolayısıyla O’na göre herhangi birine girmekten reformların gerçekleştirilmesi bakımından bir fayda gelemmez. Türkiye’ye gerekli değişimi ancak tamamen yeni bir siyasi parti gerçekleştirebilir.

4.2.3 Recep Yazıcıoğlu’nun Eleştirilerinin Değerlendirilmesi

Aksoy (2003) yeni sağ anlayışının kamu yönetimine etkilerini anlattığı makalesinde yeni sağ üç sacayağı üzerine oturtmaktadır. Bu sacayakları yeni liberalizm, yeni muhafazakarlık ve kamu tercihi teorisi dir. Recep Yazıcıoğlu’nun söylem ve icraatları incelendiğinde, yeni sağ anlayışı ile kesişen noktaların olduğu kadar, ayrı düşen kimi noktaların da bulunduğu veya bu tür bir sonucun anakronizme (tarih yanlılığı) yol açabildiği de görülmektedir. Çalışmanın bu kısmında önce yeni sağ ile Recep Yazıcıoğlu örnek olayının çakışan noktaları açıklanacak, sonra ayrılan noktalar tartışmaya açılacaktır.

Yazıcıoğlu’nun yukarıda bahsedilen ve Çizelge 1’de kısa bir özeti sunulan merkezi yönetimi ve genelde devleti küçülterek liberal kurama göre asli işlevleri olan savunma ve adaletle sınırlama (Yazıcıoğlu, 1999: 44-45), statü bürokratlarından işlevsel bürokrata geçişi savunma, mevcut baskın bürokratik kültürü hizmet ve iş odaklı bir bürokratik kültürle değiştirme gibi fikir ve önerilerinde Turgut Özal’ın Türk bürokrasisinde yapmaya çalıştığı neo-liberal değişimin (Yılmaz, 2001: 94-100) izdüşümleri görülebilir. Yine kuvvetler ayrılığı prensibinin uygulamada işlememesinin yarattığı sıkıntıları başkanlık sistemi ile aşmak, Özal’ın da sıkça gündeme getirdiği bir öneridir. Vatandaş zararlı etki ve alışkanlıklardan koruma konusunda devleti sorumlu olarak gören ve bu anlamda liberal anlayışla çelişen, vatandaşa paternalist bir açıdan yaklaşan anlayışın da yine Özal döneminin muhafazakar anlayışını (Yılmaz, 2001: 101) temsil ettiğini söylemek pek yanlış olmaz. Bu tür bir değerlendirme,

⁷ Turkish Daily News’ dan yapılan çeviriler makalenin yazarı tarafından serbest bir tarzda yapılmıştır.

Yazıcıoğlu'nun konumunu kısmen, siyasal ve ekonomik liberalizmi muhafazakarlıkla harmanlayan neo-liberal/ yeni sağ anlayışının yönetim reformu tartışmalarındaki izdüşümü noktasına oturtmaktadır. Recep Yazıcıoğlu'nun eleştirilerinin odak noktası ve temel değeri olarak verimliliği alan bakışı, torba bütçe uygulamaları ile esnek bütçelemeden yana olması, özel sektör odaklı olmasa da uygulamada yönetim kavramını benimser biçimde merkezi yönetimin çalışmalarına yerel yönetimlerin (belediye ve/veya il özel idaresi), hemşehri dernekleri gibi sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşların katılımını savunması, yerinden yönetim taraftarlığı da yine yeni sağ anlayış ile örtüşen noktalar. Bu noktada Ataay'ın (2005) Ayman Güler'in (2003) değerlendirmesi ile koşut olarak, Türkiye'de yeni sağ etkisinin 1980'lerde ekonomide liberalizm, siyasette muhafazakarlık; 1990'larda (ve belki de 2000'lerde) ise hem ekonomide, hem de politikada liberalizm olarak görmesi, Recep Yazıcıoğlu'na verilen desteğin neden 1990'larda azaldığının açıklanmasında kullanılabilir.

Recep Yazıcıoğlu'nun söylem ve icraatlarının yeni sağ anlayışı ile ayrılan noktaları da vardır. Bunlara en önemli örnek Yazıcıoğlu'nun yönetsel reformu şu ana kadar başarısız sayması ve bunu reform taleplerinin halktan gelmemesine ve halkın bu sürece katılmamasına bağlamasıdır. Yeni sağ anlayışının talep ettiği yönetsel reformların merkez ülkelerden çevre ülkelere uluslararası kuruluşlar vasıtasıyla yayılması ile Yazıcıoğlu'nun halktan gelen talepler reform odaklı anlayışı uyumlu görünmemektedir.

Son olarak, yukarıda açıklanan tarih yanılığı ise Yazıcıoğlu'nun, yukarıda da açıklandığı gibi, kariyerinin başladığı 1970'lerden beri benzer çözümleri ve yönetsel reformları savunması, yeni sağ anlayışın ise 1970'lerdeki petrol krizleri sonrası kapitalist sistemin yeniden yapılanması ile ancak 1970'lerin sonlarında şekillenmeye başlamasıdır. Yeni sağın Türkiye ve benzer durumdaki ülkeleri etkilemesi için ise 1980'leri beklemek gerekecektir. Bu durumda Yazıcıoğlu'nun düşüncelerinin en azından 1970'lerde yeni sağ yaklaşımından etkilenerek şekillendiğini iddia etmek içinde tarih yanılığı barındıran bir durum yaratabilecektir.

4.2.4 Recep Yazıcıoğlu'nun Stratejileri

Yazıcıoğlu'nun görüş ve önerilerini geniş halk kitlelerine iletmekteki en önemli aracı, oldukça etkin bir şekilde kullandığı yazılı ve görsel basın olmuştur. Mayo giyerek su sporları yaparken köyleri ziyaret eden, canı meyva yemek istediğinde ağaçlara tırmanan (Özdemir, 1999) bir vali, basının büyük ilgisini çekmiştir. Bazı kişiler Yazıcıoğlu'nu showmenlik yapmakla suçlarsa da, valinin sıradışı davranışları, yönetsel ve siyasal değişime dair fikirlerinin basında daha geniş yer bulmasını bir ölçüde kolaylaştırmıştır. Bir başka örnek göstermek gerekirse, Erzincan'da valilik

yaptığı yıllarda su sporları, yamaç paraşütü, dağcılık gibi faaliyetleriyle medyada yer bulmasını eleştirenlere cevaben, yaptığının PKK terörü ile psikolojik savaş olduğunu söylemiştir (Yazıcıoğlu, 2000: 138; 2003).

Valinin bir diğer başarılı stratejisi ise sistemi sadece sözle ve yazı ile eleştirmekle kalmayıp, sorunların çözümüne ilişkin projeler ve alan çalışmaları üretmesidir. Tokat ve Erzincan başta olmak üzere görev yaptığı yörelerde öncülük ettiği ve yöre halkının da belli ölçülerde yapımına katıldığı okul, lojman, sağlık ocağı, yol ve köprü inşaatları, üretim kooperatifleri ve çeşitli ölçeklerde fabrikalar kurulması gibi çabaları, düşüncelerinin uygulama alanı bulmasını sağlamıştır. Yazıcıoğlu'na göre halk katılımı projeler, kamu harcamalarının da daha iyi denetlenmesini sağlayacaktır (Yazıcıoğlu, 2003).

Son olarak, Recep Yazıcıoğlu'nun fikir ve önerilerini kitaplar halinde yazıya dökmesi, yönetsel ve siyasi konulara ilgi duyan geniş bir halk kitlesiyle de birebir ilişki kurabilmesini sağlamıştır. Kitaplar Yazıcıoğlu'na yurt çapında tanınma imkanı sağlayarak yazılı ve görsel basınla kurduğu ilişkinin bir anlamda zeminini hazırlamıştır. Valinin yazdığı *Bu Sistem Değişmeli* (1995), *Sil Baştan* (1999) ve onun hakkında yazılan *Köprü* (2001) ve *Neden Sıradışı Bir Valiyim* (2000) kitapları da Yazıcıoğlu'nun geniş kitlelerce tanınmasını ve fikirlerinin öğrenilip tartışılmasını sağlamıştır.

5. Değerlendirme: Kamu Yönetimi Reformu ve Kamu Yöneticisi Davranışı İlişkisi Konusunda Bir Model Önerisi

Yukarıdaki bilgiler ve kavramsal yaklaşımlardan hareketle Recep Yazıcıoğlu'nun çalışmaları ve davranışlarının nedenleri konusunda aşağıdaki varsayımlar ortaya atılabilir. Recep Yazıcıoğlu'nu otuz küsur yıl boyunca reform amaçlı yönetici davranışına, yani yönetim sistemini eleştirmeye ve sorunların çözülmesine yönelik konuşmaya, yazmaya ve projeler hazırlamaya yönelten etkenleri, aşağıda Şekil 1'de de gösterildiği gibi özetleyebiliriz: Bu etmenleri, Recep Yazıcıoğlu örnek olayından hareketle hazırlanan reform amaçlı yönetici davranışını açıklamaya yönelik bir varsayımlar bütünü olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

Birinci varsayım, yönetim sisteminin, önemli bir kısmı siyasal ve ekonomik bazı sorunların yansımaları olan aksayan yönlerinin, idarecileri çözüm üretme arayışına itiyor olmasıdır. Yazıcıoğlu örneğinde bu etmen, 30 yılı aşkın bir süre çeşitli il ve ilçelerde görev yapmış bir mülki idare amirinin ilk elden yönetim sisteminin aksayan yönlerini görmesi ve çözüm üretme ihtiyacını duymasındır. Bu arayıştan çeşitli toplum kalkınması ve halk ve bürokrasiyi bilinçlendirme projeleri doğmuştur. Örneğin, özel

idare imkanları, kaymakamların aracılığı, emanet yöntemi ve gönüllü halk desteği ile birleşmiş ve okul, sağlık ocağı ve türlü çeşit resmi binalar inşaa edilmiştir (Yazıcıoğlu, 1999: 50).

İkinci varsayım, beğenilen ve örnek alınan davranışları ile ana-baba, diğer aile bireyleri, iş arkadaşlarının olumlu örnekler olarak idarecinin reform gayretinin arkasındaki itici güce yansydıklarıdır. Bu örnekler, yukarıda açıklanan kuralcı kamu hizmeti isteklendirmesini beslemektedirler. Yazıcıoğlu'nun aile terbiyesinden, babasını⁸ örnek almasından ve manevi değerlerinden kaynaklanan ve Mehmet Can⁹, Ekrem Orhon¹⁰ gibi çalışma arkadaşlarından gözlemledikleri ile pekişen doğruyu söyleme ve savunma, haksızlık karşısında sessiz kalmama gibi özellikleri kuralcı kamu hizmeti isteklendirmesine örnek oluşturabilirler. Daha ayrıntılı anlatmak gerekirse, kamu hizmeti isteklendirmesi kavramı gözlüğünden baktığımızda Recep Yazıcıoğlu'nun eleştirisi ve önerilerinin akılcı, duygusal ve kuralcı etmenlerce güdülendiği sonucuna varmak mümkündür. Akılcı açıdan kamu politikalarına yön vermeye çalışmanın verdiği entellektüel doyum ile eleştirilerin geleceğe yönelik olası politik getirisinin altı çizilmelidir. Duygusal etmenler, daha iyi bir yönetim sistemi arayışı (idealizm), yönetimde sistemini iyileştirerek vatandaşlara yardımcı olma isteği ve kişisel popülerlik isteği olarak sıralanabilir. Kuralcı etmenler ise dini ve dini olmayan ahlak kurallarına uymak olarak sıralanabilir.

Üçüncü varsayım, idarecinin içinde yaşadığı ve çalıştığı siyasal ortamın, reform sürecini kolaylaştıran veya zorlaştıran bir çevre oluşturması nedeniyle reform amaçlı yönetici davranışını etkilemekte olduğudur. Örneğin 1980'lerin tek parti ANAP iktidarlarının Yazıcıoğlu'na verdiği destek ile 1990'ların çeşitli koalisyon hükümetlerinin sağladığı destek, nitelik ve nicelik yönünden epey farklı olmuş olsa gerekir. Yazıcıoğlu (2003) bu durumu Tokat valiliği yaptığı yılları aktarırken şu şekilde anlatmaktadır:

... Tokat'ta ... toplum kalkınması çalışmalarını yaygın bir şekilde yapma fırsatını o zaman yakaladık ... Çünkü Tokat da iyi bir platformdu. İyi bir

⁸ Yazıcıoğlu, müftü olan babasını, çok dürüst, titiz, modern görüşlü, yerine göre eğilip bükülmeyi bilmeyen, kendi tabiriyle 'kitabı ortasından okuyan' bir kişi olarak tanımlıyor. Ayrıca babaları oğulları önüne uzak da olsa somut hedefler koymuştur: Yazıcıoğlu, babasının onlar daha çocukken "Recep sen kaymakam, Sait, sen de Diyanet İşleri Başkanı olacaksın" dediğini naklediyor (Yazıcıoğlu, 2003). Gerçekten de her iki hedef de gerçekleşmiştir.

⁹ Daha sonra Adalet Bakanlığı da yapmış, dönemin Kadirli ve Söke Kaymakamı Mehmet Can, özellikle sosyal adalete yaptığı vurgu ve çalışmaları ile Yazıcıoğlu'nu oldukça etkilemiştir: Yazıcıoğlu, Can'ı örnek göstererek "Adam gibi solcu, güç odağı bilmez; adaleti uygular. Onun nazarında adalet vardır ve kamun herkese eşit uygulanır" değerlendirmesini yapmıştır.

¹⁰ Makalenin başında da nakledildiği gibi, Rize Belediye Başkanı Orhon da makamının kapısına astığı "Vurmadan giriniz" tabelası ile halk ile arasına mesafe koymayan yönetici tipinin Yazıcıoğlu için yaşayan bir örneği olmuştur (Yazıcıoğlu, 2003).

ortamdı. Dönem de iyi bir dönemdi. Özal'ın ilk üretken, ilk dönemiydi. Dolayısıyla birçok avantaj bir aradaydı. Halk güzeldi. Sistem, o zaman, yönetim, işte Özal'ın dediğimiz gibi, ilk dönemiydi. Ve heyecanlı, dinamik, tek parti iktidarıydı. Biz o dönemin şartlarını, imkanlarını iyi kullandık... Halkın katkısını sağlayarak [çalıştık]...

Dördüncü varsayıma göre, küreselleşme ve Avrupa Birliği oluşumu gibi uluslararası ve uluslararası bütünleşme süreçleri, yönetim reformu çabalarını gündeme getirerek ve/veya gündemde tutarak reform amaçlı yönetici davranışını destekler nitelikte gelişmelere yol açabilirler. Yazıcıoğlu örneğinde bu tür bir etmenin var olabileceği yukarıda yeni sağ anlayışı ile bağlantılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla beraber, Yazıcıoğlu'nun, yönetim reformunun halkın iyiliği için ve ancak halktan gelecek demokratik taleple mümkün olabileceğini vurguladığı ve bu tür bir yaklaşımın yeni sağ anlayışla bağdaşmadığı da tartışılmıştır.

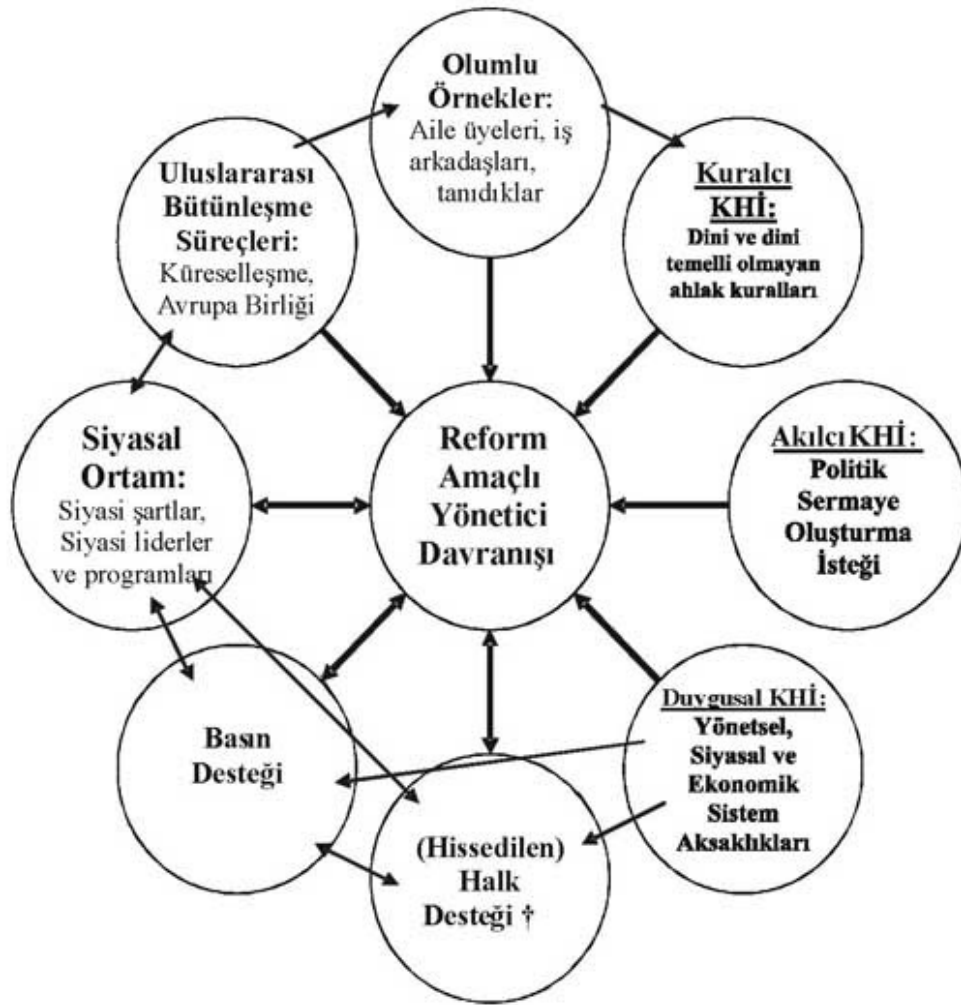
Beşinci varsayım, basın desteğinin reform amaçlı yönetici davranışını isteklendiren bir etmen olduğudur. Gazete, radyo, TV ve hatta İnternet ortamlarında faaliyet gösteren basın kuruluşlarının yönetim reformuna ve reformcusuna gösterdiği ilgi hem popülerlik kaygısı taşıyan idarecileri isteklendirebilir, hem de halka reformlar konusunda bilgilendirici bir hizmet sunabilir. Bu tip bir bilgilendirme, reform konusunda halk desteğini artırmak anlamında da önemlidir. Yazıcıoğlu örneğinde bu iki etmen birbirine paralel olarak gözlemlenebilir. Kendi anlatımıyla (2003), basın, sunulan hizmetin reklamını yapmanın önemli bir aracıdır:

Cumhuriyet tarihi boyunca bizim, Türk idarecisininin [yaptığı başarılı işlerin] sayısız örnekleri vardır. Fakat onların çoğu ya unutulmuştur, ya sunulmamıştır. Bizim bir yönümüz de yapılanı sunmaktır. Yani reklamını yapmaktır. Çünkü bizde reklam, yani sanki ... işe yaramaz gibi görülür. Halbuki birşeyin reklamını yapmadığın zaman, nereden bilinecek o şey? Ben o konuda da fena sayılmam yani. Yaptığımız işin reklamını yaparım ... Ama reklam da suni olmaz... Eğer ortada birşey yoksa, o suni balon gibi patlar gider ... Reklam medyayla oluyor. Hem bulunduğun yörenin tanıtımı oluyor. Hem de [yapılan] o hizmeti topluma sunmuş oluyorsun ... Medya olmasa bu işleri duyurmak da imkansız.

Son olarak, şunu belirtmek gerekir ki, Şekil 1'deki etmenler arasındaki ilişkiler, çok yönlü ve karmaşıktır. Örneğin yönetici davranışı ile, siyasal ortam, basın desteği ve halk desteği gibi etmenler arasındaki ilişki çift yönlü oklarla da anlatılmaya çalışıldığı gibi, iki taraflıdır. Mesela, reforma yönelik çabalar arttıkça basına daha çok yansiyabilir, bu çabalar basında daha çok yer buldukça benzer çabalar ortaya çıkabilir. Ayrıca şekilde sıralanan etmenler kamu yöneticisi davranışı ile olan etkileşimlerine ek olarak, birbirleriyle de etkileşmektedirler. Örneğin reformcu

yöneticinin aldığı basın desteği, alacağı halk desteğinin bir belirleyicisi olabilir. Tam tersi bir durum da mümkündür: Halk desteğinin miktarı, basın desteğini etkileyebilir. Olumlu örnekler kuralcı kamu hizmeti isteklendirmesini tetikleyebilir. Uluslararası bütünleşme süreçleri, siyasal ortamı reforma daha uygun bir hale getirebilir. Bu ilişkiler de Şekil 1’de etmenlerarası oklarla belirtilmeye çalışılmıştır.

Şekil 1: Kamu Yönetimi Reformu ve Kamu Yöneticisi Davranışı İlişkisi Modeli



*KHİ: Kamu Hizmeti İsteklendirmesi (Motivasyonu)

†Her ne kadar kamu yöneticisi, çalışmalarını sırasında halkın nabzını tutma şansını yakalayabiliyorsa da halk desteğinin gerçek ölçüm yeri seçimler olsa gerekir.

6. Sonuç

Bu makalede Vali Recep Yazıcıoğlu'nun yaşamı ve çalışmalarının örnek olay olarak incelenmesi yoluyla yönetim reformunu amaçlayan kamu yöneticilerinin davranışlarını isteklendiren (güdüleyen) etmenlerin açıklanması ve bu etmenlerin etkileşiminin bir modellemesinin yapılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede, siyasal ortam, yönetsel (siyasal ve ekonomik) sistem aksaklıkları, uluslararası bütünleşme süreçleri, basın ve halk desteği, kuralcı kamu hizmeti isteklendirmesi, politik kazanç beklentisi ve yöneticinin çevresindeki olumlu örnekler gibi ögelerin reformcu kamu yöneticilerinin davranışlarını açıklamada kullanılabileceği varsayımlar olarak ortaya konulmuştur. Bu varsayımların doğrulanıp yanlışlanabilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç vardır.

Makalenin başında, bu çalışmanın reform sürecini söylemleri ve icraatları ile destekleyen kamu yöneticilerinin örgütsel davranışlarının çözümlenmesi amacını güttüğü ve aşağıdaki sorulara yanıt arandığı vurgulanmıştı. Makaledeki çözümlenmeler ışığında yazının başında sorulan sorulara şu yanıtlar verilebilir:

Bir kamu yöneticisi neden yönetim sistemini eleştirerek risk alır? Bu tür davranışları güdüleyen etmenler, Recep Yazıcıoğlu örneğinde yönetsel, siyasal ve ekonomik sistemlerin aksaklıkları, siyasal ortam, olumlu örnekler, kuralcı kamu hizmeti isteklendirmesi, halk desteği ve belki de siyasal sermaye oluşturma isteğidir.

Sözkonusu kamu yöneticileri, eleştirilerinin getireceği riski enazlaştırmak için hangi stratejileri kullanabilir? Bu tür kamu yöneticilerinin, iyi işlemeyen yönetim sistemleri için bir 'emniyet sübabı' işlevi yerine getirdiği iddia edilebilir. Yani, diğer bir deyişle sistem, eleştirisini içeriden yaparak, dışarıdan gelebilecek daha keskin eleştirileri bertaraf etmektedir. Bir diğer bakış açısı ise, basın yoluyla kazanılan görünürlüğün ve halk desteğinin kamu yöneticisinin sistemi eleştirerek aldığı riski azalttığı, popülerlik ve bunun getirdiği siyasal sermayeyi çoğalttığıdır. Son olarak, yönetim sisteminin sadece sözle eleştirmekle kalmayıp, alanda projelerle çözüm üretmenin de sistemi eleştirmenin riskini nispeten azalttığı iddia edilebilir.

Bu tür kamu yöneticilerine politikacılar tarafından neden tahammül edilir? Yukarıda da belirtildiği gibi yönetim sisteminin aksaklıklarına isyan eden kamu yöneticileri, bir emniyet sübabı vazifesi görebilirler. Diğer kamu yöneticilerinin ve siyasetçilerin söylemek isteyip de söyleyemediklerini dile getiren bu yöneticiye karşı içten içe bir sempati de duyulması mümkündür. Örneğin Yazıcıoğlu, bir süre basında bir demeci ve eleştirisi çıkmadığı zaman bürokratların ve siyasetçilerin arayıp neden konuşmadığını, yoksa hasta mı olduğunu sorduğunu anlatmaktadır (Yazıcıoğlu, 2003).

Yazıcıoğlu örnek olayındaki önemli bir noktaya dikkat çekilebilir: Recep Yazıcıoğlu'nun Tokat ve Erzincan'da toplumsal kalkınma konularında dikkate değer sonuçlar alması, ama, özellikle de hayatının bir kısmını Milas'da geçirdiğini de hatırlatırsak, nispeten iyi tanıdığı bir yöre olan Aydın'dan kısa sürede ayrılması ve nispeten daha az başarılı olması nasıl açıklanabilir? Kuşkusuz sonuç alınmamasını kısa görev süresine (Tokat'daki beş, Erzincan'daki sekiz yıla kıyasla Aydın'da iki yıl) bağlamak olasıdır. Ama kısa görev süresi nasıl açıklanabilir? Orta ve Doğu Anadolu'nun toplumsal bünyesine daha uygun olan otoriter yönetici anlayışı Ege Bölgesi'nde ters mi tepmiştir? Yoksa ulusal ölçekte başarı elde ettiği bir Tokat deneyiminden sonra Yazıcıoğlu, Aydın'daki yerel güç odaklarına karşı daha korkusuzca mücadele vermiş ve bunun siyasi diyetini mi ödemiştir? Siyasal şartlar mı değişmiştir? Bu soruların yanıtları, elinizdeki makaleden daha kapsamlı ve odağı yönetim bilimi olduğu kadar siyaset bilimi, sosyal antropoloji, sosyoloji ve psikoloji bilimlerini de içeren ayrıntılı çalışmalarla açığa çıkarılabilir. Bu soruların hemen yanıtlanamasa bile en azından dile getirilmesi, bu çalışma açısından gerekli ve yeterli bulunmuştur. Söz konusu kapsamlı araştırmaların gelecekte erişeceği bulgular, belki Recep Yazıcıoğlu'nun neden bunca başarılı uygulamalarına rağmen büyük bir şehrin valiliğinde değerlendirilmediğinin açıklanmasına da katkıda bulunacaktır.

Son olarak, diğer ülkelerden ithal kuram ve kavramların Türkiye gerçeğini anlamada ve anlatmada ne kadar yararlı olabileceğinin kısa da olsa bir tartışmasını yapmak gerekir: Elbette ki başka ülkelerin şartlarından hareketle geliştirilmiş ve başka ülkelerin gerçeklerini açıklamak için kullanılmış kuram ve kavramların körü körüne Türkiye gerçeklerinin açıklanmasında kullanılması ortaya zorlama sonuçlar, olguları anlamada eksiklikler ve aktarıcı-tüketici bir bilimsel yöntem ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda Akbulut'un

...belli kavram ve kuramları ideal, değişmez, hatta aşkın olarak alan, bu aşkın ideal yapı, kurum, kavram veya olguların temel özelliklerini her yerde ve her zaman geçerli bilimsel doğrular olarak sunan ve bunlara ulaşma derecesini belirlemeyi bilimsellik olarak gören tüketici bilim anlayışı odaklı bir yöntem... (2003: 25)

olarak tanımlayarak 'ölçücülük' adını verdiği yöntemin eleştirisine katılmamak mümkün değildir. Her ne kadar bu çalışmada Akbulut'un ölçücülük sorununa çözüm olarak önerdiği 'üretim biçimlerini-ilişkilerini ve bu üretim biçimlerinin-ilişkilerinin tarihselliğini' (2003: 24) temel alan bir değerlendirme yapılmamışsa da ölçücülüğe göre belki kötünün iyisi sayılabilecek 'yabancı modellerin, yereli, biçimsel olarak en uygun ya da en yakın açıklayabilenleri alınarak, bu modellerden hareketle yeni (biçimsel) model ve kavramlar türet[mek]' olarak tanımlanan (Akbulut, 2003: 25)

'türetici' bir bilimsel yaklaşım kullanılmıştır. Yazın taraması bölümünde de anlatıldığı gibi, örgütsel davranış ve kamu yönetimi reformu yazınlarının araştırma sorularına yanıt bulunması konusunda yetersiz kaldığı noktada, makalede açıklanan üç kavramsal yaklaşım temel alınarak ve yerel bilgi ve deneyimden de yararlanılarak, Türkiye gerçeğini açıklama amaçlı yeni ve yerel bir model türetilmeye çalışılmıştır. Bu davranışsal modelin yanıtı bulunmaya çalışılan soruları ne kadar doyurucu biçimde cevapladığını (doğrulanabilir ya da yanlışlanabilirliğini), ve/veya modelin ne gibi uyarlamalara ihtiyacı olduğunu ise modelin uygulanacağı gelecekteki görgül araştırmalar belirleyecektir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Ö. Ö. (2003). "Türkiye'de Siyasal İktidar Sorunsalı Açısından Başbakan". *Amme İdaresi Dergisi*, 36(3), ss. 21-48.
- _____ (2004). "Türkiye'de Kamu Yönetimi Disiplini ve Eğitiminin Çıkmazı: Ölçücülük-İdeametricness", TODAİE-IASIA tarafından düzenlenen *Kamu Yönetimi Öğretimi ve Eğitiminde Yeni Eğilimler ve Kamu Kesiminde Yönetici Yetiştirme* Konulu Uluslararası Bilimsel Toplantıya Sunulan Bildiri (Yayınlanmamış Bildiri), 19 Kasım 2004, TODAİE, Ankara.
- Aksoy, Ş. (2003). "Yeni Sağ ve Devletin Değişimi". Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (Derleyenler). *Türkiye'de Kamu Yönetimi* içinde. Ankara: Yargı Yayınevi, s. 545-559.
- Ataay, F. (2005). "Kamu Yönetimi Reformu ve Demokratikleşme". 3. Kamu Yönetimi Forumu'na Sunulan Bildiri (Yayınlanmamış Bildiri), 17 Kasım 2005, ODTÜ, Ankara.
- Ayman Güler, B. (2003). "İkinci Dalga: Siyasal ve Yönetimsel Liberalizasyon Kamu yönetimi Temel Kanunu". *Kamu Yönetimi Reformu İncelemeleri: Mülkiye'den Perspektifler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Tartışma Metinleri Özel Sayısı. No 59, Cilt 1, ss. 1-34.
- Bayraktar, G. (2003). "Yeni Sağ Düşüncesinin Kamu Yönetimindeki Yansıması Olarak Yeni kamu Yönetimi Anlayışı". Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (Derleyenler). *Türkiye'de Kamu Yönetimi* içinde. Ankara: Yargı Yayınevi, ss. 561-572.
- Brewer, G. A.; Selden, S. C. ve Facer II, R. L. (2000). "Individual Conceptions of Public Service Motivation". *Public Administration Review*, 60(3), ss. 254-265.
- Cavlı, M. (1988). "Tokat İl Özel İdaresinin Yatırım Faaliyetleri", *Planlama Dergisi*. Sayı 23.
- Cooper, T. L. ve Wright, N. D. (Derleyenler) (1992). *Exemplary Public Administrators: Character and Leadership in Government*. San Francisco: Jossey and Bass Publishers.
- Crewson, P. E. (1997). "Public Service Motivation: Building Empirical Evidence of Incidence". *Journal of Public Administration Research and Theory*, 7(4), ss. 499-519.
- Ellis, S. ve Dick, P. (2003). *Introduction to Organizational Behaviour*. Berkshire: McGraw and Hill. İkinci Baskı.
- Erdoğan, M. (2002). *Anayasa ve Özgürlük*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- _____ (2000). *Demokrasi, Laiklik, Resmi İdeoloji*. Ankara: Liberte Yayınları. İkinci Baskı.
- Feyzioğlu, E. (2001). *Vali Recep Yazıcıoğlu: Uçan Kuşlar Gülümser*. İzmir: Yazıcı Yayınevi.

- Fişek, K. (2003). "Türkiye'de Mülki İdare Amirliği". Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (Derleyenler). *Türkiye'de Kamu Yönetimi* içinde. Ankara: Yargı Yayınevi, ss. 145-150.
- Hart, D. K. (1992). "The Moral Exemplar in an Organizational Society". Cooper, T. L. ve Wright, N. D. (Derleyenler) (1992). *Exemplary Public Administrators: Character and Leadership in Government*. San Francisco: Jossey and Bass Publishers: ss. 9-29.
- Heper, M. (1977). "Osmanlı-Türk Bürokrasisinde 'Modernleşme': Saf Patrimonializmden Patrimonyal Yasallığa Gelişim". Bozkurt, Ö. (Der.) *Yönetim Sosyolojisi* içinde. Ankara: Doğan Matbaası, TODAİE: ss. 51-76.
- Heper, M. ve Çınar, M. (1996). "Parliamentary Government with a Strong President: The Post-1989 Turkish Experience". *Political Science Quarterly*, 111 (3), ss. 483- 503.
- Hirschman, A. O. (1970). *Exit, Voice, and Loyalty; Responses to Decline in Firms, Organizations, and States*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- KAYA Raporu (1991). *Kamu Yönetimi Araştırması Genel Raporu*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Mardin, Ş.(1992). *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri: 1895-1908*. İstanbul: İletişim Yayınları. Altıncı Baskı.
- Odabaşı, D. (2003). "Erzincan'ı Baştan Yarattı". *Yeni Asır Gazetesi*. 22 Ekim.
- Özdemir, H. İ. (1998). "En Az İki Parti Beni Desteklerse Adayım", *Milliyet Gazetesi*, 5 Kasım 1998.
- Özdemir, M. (1999). "Ağaçta Vali Var", *Milliyet Gazetesi*, 10 Ağustos 1999.
- Perry, J. L. (1996). "Measuring Public Service Motivation: An Assessment of Construct Reliability and Validity". *Journal of Public Administration Research and Theory*, 6(1), ss. 5-24.
- (1997). "Antecedents of Public Service Motivation". *Journal of Public Administration Research and Theory*, 7(2), ss. 181-197.
- Perry, J. L. ve Wise, L.R. (1990). The Motivational Bases of Public Service. *Public Administration Review*, 50(3), ss. 367-373.
- Polatoğlu, A. (2000). *Introduction to Public Administration: The Case of Turkey*. Ankara: Middle East Technical University Publications.
- Sertoğlu, M. (1987). *IV. Murad*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Sürgit, K. (1972). *Türkiye'de İdari Reform*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Şardan, T. ve Özdemir, M. (1999). "Emniyeti Köpürten Vali", *Milliyet Gazetesi*, 25 Eylül 1999.
- Turkish Daily News* (1999). "Yazıcıoğlu: Turkey's Political System Has Reached the End of its Life Span", 10 Kasım 1999.
- (1999). "Demirel Tells New Governors to Treat State with Care", 1 Ekim 1999.
- Uzun, S. (2003). *TBMM Tutanak Dergisi*. Dönem 22, Yasama Yılı: 2, Cilt 27, 2 Ekim 2003, [http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil2/bas/b002m.htm].
- Yayla, Y. (2003). "Türkiye İdaresinin Yeniden Yapılanması Üzerine Bazı Gözlemler". Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (Derleyenler). *Türkiye'de Kamu Yönetimi* içinde. Ankara: Yargı Yayınevi, ss. 459-467.
- Yazıcıoğlu, R. (2003). *Makalenin Yazarı ile Yapılan Söyleşi*. 30 Ocak 2003, Yazıcıoğlu'nun Ankara'daki Bürosu.
- (2000). *Neden Sıradışı Bir Valiyim: Söyleşiler ve Yorumlar*. İstanbul: Birey Yayıncılık.

Birinci Baskı.

_____ (1999). *Popülist Politikaya, Tıkanmış Ekonomiye, Yozlaşmış Sisteme Sil Baştan*. İzmir: Yazıcı Basım Yayıncılık. Birinci Baskı.

_____ (1995). *Bu Sistem Değişmeli*. İstanbul: Birey Yayıncılık. Üçüncü Baskı.

Yıldız, M. (2006). "Mr. Recep Yazıcıoğlu: A Reform-Minded Provincial Governor from Turkey as a Moral Exemplar". *Public Integrity Journal*, Makale değişiklik yapılmak kaydı ile yayımlanmak üzere kabul edilmiştir.

Yılmaz, A. (2001). "Türk Bürokrasi Geleneği ve Özal". İhsan Sezal ve İhsan Dağı (Derleyenler). *Kim Bu Özal: Siyaset, İktisat, Zihniyet içinde*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Zaman Gazetesi (2000). "Eylemsizim, söylemsiz değil". 24 Ocak 2000.

EK 1: Recep Yazıcıoğlu'na 30 Ocak 2003 Tarihindeki Görüşmede Sorulan Soruların Listesi

1. [Yönetim] Sistem[in]e yönelik eleştirilerinize ne zaman başladınız? Bu konuda tartışmalar var. Kimileri diyor ki "Vali olduktan sonra başladı". Siz, "Kaymakamken de yapıyordum" diyorsunuz. Bu konuyu bir açıklığa kavuşturabilir miyiz?
2. Kamu hizmetine girmenizde ne gibi etmenlerin payı var? Niye kamu hizmetini tercih ettiniz?
3. Karakterinizi ve valiliğinizi, tavrınızı şekillendiren etmenler sizce neler? Aileden, babanızdan başka?
4. Sisteme yönelik eleştirilerinizin, şu an geriye baktığımızda, nasıl bir etki yaptığını düşünüyorsunuz?
5. Medyayla ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? Medyaya çok çıkan bir idarecisiniz. Bazı insanlar eleştiriyor sizi, medyaya çok çıkıyorsunuz diye. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz medyayla aranızdaki ilişkiyi? Zaman zaman basında çıkan spekülâtif haberlerin yaptığınız toplum kalkınması gibi işlerin önüne geçtiğini düşünüyor musunuz?
6. Yıllar süren eleştirilerinize rağmen neden daha önce görevden alınmadığınızı düşünüyorsunuz? Hiç yılgınlığa kapıldığınız olmadı mı?
7. Politikaya girmeyi düşünüyor musunuz?
8. Söylemlerinizin hangi toplum katmanları tarafından desteklendiğini düşünüyorsunuz?
9. Söylemlerinizin hangi toplum katmanlarını rahatsız ettiğini düşünüyorsunuz?
10. Sizin görevde olduğunuz süre boyunca valilik kurumunun ne yönde değiştiğini düşünüyorsunuz?
11. Sisteme yönelik eleştirilerinizin bütüncül bir reform programı olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer düşünmüyorsanız bu duruma nasıl gelinebilir?
12. Söylemleriniz ve çalışmalarınız hakkında bilimsel çalışmalar yapılıyor mu?
13. Deneyimlerinize dayanarak gelecekte sisteme eleştirel yaklaşan genç kamu yöneticilerine tavsiyeleriniz nelerdir?
14. Vali Recep Yazıcıoğlu olarak geleceğe yönelik nasıl bir miras bıraktığınızı düşünüyorsunuz? Nasıl hatırlanacağınızı düşünüyorsunuz? Nasıl hatırlanmak isterdiniz?